

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح ماده (۴) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی»

مشخصات طرح

مقدمه

دوره نهم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۶۶

شماره چاپ:

۷۶۰

تاریخ چاپ:

نمایندگان مجلس شورای اسلامی سه وظیفه عمده دارند: قانونگذاری، نظارت و نمایندگی حوزه انتخابیه. موضوع طرح اصلاح ماده (۴) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی به وظیفه اخیر پرداخته است. براساس اصل هشتادوپنجم قانون اساسی سمت نمایندگی قائم به شخص است و قابل واگذاری نیست. لذا اگر به هر دلیل حوزه انتخابیه‌ای از داشتن نماینده محروم بماند، برای رفع تبعیض میان مردم این حوزه و حوزه‌های دیگر انتخابیه باید نماینده‌ای از میان داوطلبان نامزدی انتخابات برگزیده شود که این امر مستلزم برگزاری انتخابات است. مقدمه توجیهی طرح حاضر بر این نکته تأکید دارد که فقدان نماینده در یک حوزه انتخابیه «مشکلات عدیده‌ای» برای مردم ایجاد می‌نماید امری که با توجه به نقش بین حوزه‌های نماینده قابل پذیرش است. در طرح حاضر پیش‌بینی برگزاری انتخابات میان‌دوره‌ای با تحقق برخی شروط را الزامی دانسته است.

بررسی متن ماده

طرح پیشنهادی دارای ۱ ماده و ۳ تبصره است.

۱. بین مواعیدهای پیشنهادی در ماده مذکور و تبصره‌های ذیل آن تفاوت وجود دارد ازاین‌رو باید با هم هماهنگ شوند. در متن ماده، موعد پیشنهادی «بیش از یک سال تا برگزاری انتخابات موضوع اصل ششم قانون اساسی باقی مانده باشد» آمده است درحالی که در تبصره «۱»، «بیشتر از یک سال به پایان دوره نمایندگی باقی باشد» و در تبصره «۲»، «یک سال تا برگزاری انتخابات موضوع اصل ششم قانون اساسی مانده باشد» پیش‌بینی شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود باید مبنای زمانی برگزاری انتخابات میان‌دوره‌ای مجلس برای حوزه‌های فاقد نماینده یکسان در بین ماده و تبصره‌هایش باشد که به نظر می‌رسد «بیش از یک سال تا پایان دوره مجلس شورای اسلامی» یا «بیش از یک سال تا زمان برگزاری انتخابات دوره بعدی مجلس شورای اسلامی» مناسب باشند. در واقع انتخاب یکی از موارد مذکور صحیح است.

۲. در این طرح پیش‌بینی شده که وزارت کشور طی مدت ۶ ماه پس از اعلام فقدان نمایندگی یک حوزه مبادرت به برگزاری انتخابات کند. این درحالی است که تبصره‌های «۲» و «۳» ذیل ماده (۸) قانون انتخابات مجلس پیش‌بینی نموده که برگزاری انتخابات میان‌دوره‌ای به علت «توقف یا ابطال انتخابات در یک یا چند حوزه انتخابیه و عدم تأیید اعتبارنامه منتخبین در مجلس» (تبصره «۲») و نیز «فوت، استعفا و یا هر علت دیگر» (تبصره «۳»)، وزارت کشور مکلف است ظرف مدت ۷ ماه پس از تاریخ اعلام آن توسط مجلس با هماهنگی شورای نگهبان انتخابات را در حوزه مربوطه برگزار کند.

به نظر می‌رسد در این «مهلت زمانی» نیز باید تجدیدنظر صورت گیرد و نوعی هماهنگی بین مواد برقرار شود و از آنجا که ماده (۸) و تبصره‌های آن اکنون ۷ ماه را تعیین کرده‌اند بهتر است طرح پیشنهادی نیز ۷ ماه را اعلام نماید. ۳. تبصره «۳» پیش‌بینی نموده «هزینه برگزاری انتخابات موضوع این قانون از محل اعتبارات وزارت کشور و شورای نگهبان تأمین می‌شود. دولت موظف است اعتبار مورد نیاز را در بودجه سنواتی پیش‌بینی نماید».

این تبصره از دو جهت مغایر قانون اساسی می‌باشد:

- با توجه به اینکه برگزاری انتخابات مستلزم هزینه می‌باشد. طرح پیشنهادی دربردارنده افزایش هزینه‌های عمومی می‌باشد و به همین دلیل تبصره فوق مقرر نموده افزایش هزینه از محل اعتبارات وزارت کشور و شورای نگهبان تأمین می‌شود. لکن نکته قابل تأمل این است که کل هزینه اعتبارات وزارت کشور

نام دفاتر:

مطالعات سیاسی

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۶۰۱۳۲۴۹

تاریخ انتشار:

۱۳۹۲/۷/۲۳

و شورای نگهبان در سال جاری براساس قانون بودجه سالیانه کل کشور مشخص شده است و نمی‌توان هزینه جدیدی نسبت به این اعتبارات پیش‌بینی نمود. لذا حکم مزبور جهت پیش‌بینی طریق تأمین هزینه عمومی جدید، تأمین‌کننده هزینه آن نمی‌باشد و با توجه به اصل هفتادوپنجم قانون اساسی که طرح‌ها و پیشنهادهای نمایندگان که به افزایش هزینه‌های عمومی منجر می‌شود را در صورتی قابل طرح می‌داند که طریق تأمین این هزینه مشخص شده باشد، این تبصره مغایر با اصل هفتادوپنجم قانون اساسی می‌باشد.

- به موجب ذیل این تبصره دولت موظف شده اعتبار مورد نیاز را در بودجه سنواتی پیش‌بینی نماید. مسئله حائز اهمیت در این خصوص این است که مطابق اصل پنجاه‌ودوم قانون اساسی تهیه لایحه بودجه برعهده دولت می‌باشد و لذا الزام دولت به تنظیم لایحه بودجه به صورت خاص و گنجاندن موضوعی در بودجه مغایر اصل پنجاه‌ودوم قانون اساسی می‌باشد.

نتیجه‌گیری

در صورتی که بین طرح حاضر و مواد (۴)، (۸) و تبصره‌های «۲» و «۳» ماده (۸) مقایسه‌ای برقرار شود درمی‌یابیم که اصلاح ماده (۴) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی به نحوی که در طرح کنونی پیشنهاد شده است ضرورت نداشته و هم‌اکنون نیز با وجود مواد مذکور نحوه برگزاری انتخابات میان‌دوره‌ای مجلس تأمین‌کننده خواست طراحان محترم طرح مذکور می‌باشد از طرف دیگر تبصره «۳» طرح تأمین‌کننده بار مالی طرح نبوده و لذا مغایر با اصل هفتادوپنجم قانون اساسی و همچنین تبصره مزبور مغایر اصل پنجاه‌ودوم قانون اساسی به دلیل الزام دولت به پیش‌بینی اعتبار مورد نیاز در بودجه سنواتی می‌باشد، بنابراین پیشنهاد می‌شود این طرح از دستور کار مجلس خارج گردد.

پیوست

ماده (۴) - (اصلاحی ۱۳۸۶/۰۱/۲۶)

انتخابات میان‌دوره‌ای مجلس شورای اسلامی در حوزه‌های فاقد نماینده همزمان با یکی از انتخابات مذکور در اصل ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران انجام خواهد شد. چنانچه تعداد نمایندگان مجلس کمتر از چهارپنجم مجموع نمایندگان گردد و بیشتر از یک سال به پایان دوره نمایندگی باقی باشد و یا در مدت باقیمانده هیچ‌یک از انتخابات مذکور برگزار نگردد انتخابات میان‌دوره‌ای انجام خواهد شد.

ماده (۸) - (اصلاحی ۱۳۷۸/۱۰/۱۳)

انتخاب نماینده در مرحله اول منوط به کسب اکثریت حداقل یک‌چهارم کل آرا و در مرحله دوم و همچنین انتخابات میان‌دوره‌ای با کسب اکثریت نسبی به هر میزان است.

تبصره «۱» - در صورتی که آرای دو یا چند نفر از نامزدها مساوی باشد، ملاک انتخاب یک یا چند نفر از آنان، قرعه می‌باشد که در جلسه مشترک هیئت‌های اجرایی و نظارت مرکز حوزه انتخابیه انجام خواهد گرفت. نامزدهای مذکور و یا نمایندگان آنان می‌توانند در مراسم قرعه‌کشی حضور داشته باشند.

تبصره «۲» - (اصلاحی ۱۳۷۹/۸/۲۵): چنانچه انتخابات یک یا چند حوزه انتخابیه متوقف یا باطل گردد و یا اعتبارنامه منتخبین مورد تأیید مجلس واقع نشود، وزارت کشور مکلف است با هماهنگی شورای نگهبان حداکثر ظرف مدت پنج‌ماه انتخابات مجدد را همزمان در حوزه‌های انتخابیه مذکور برگزار نماید. مهلت هفت ماه، از تاریخ تعیین وضعیت آخرین حوزه در بین حوزه‌های انتخابیه مورد نظر محاسبه می‌شود.

تبصره «۳» - (اصلاحی ۱۳۷۹/۸/۲۵): چنانچه به علت فوت، استعفا و یا هر علت دیگر حوزه انتخابیه‌ای یک یا چند نماینده خود را از دست بدهد، وزارت کشور مکلف است ظرف مدت هفت ماه پس از تاریخ اعلام آن توسط مجلس شورای اسلامی با هماهنگی شورای نگهبان انتخابات را در حوزه مربوطه برگزار نماید.